

K pomenkam zastran besede „županija“.

Kar nemško besedo „Gemeinde“ vtiče, naznamim, da ste tukaj dve besedi sploh že od nekdaj znane, in sicer „županija in komun“. Da je beseda „komun“ ptuja, se vé. „Županija“ je pa, kolikor sim sprašati zamogel, tudi po drugem Notranjskem znana. Torej bi bilo zlo nespametno se rabi te besede zoperstaviti, in nam „srenjo“ vrinovati, ki je le na Gorenškem v navadi, in sicer, kolikor sim sam iz ust prostiga kmeta slišal, v pomenu „zbor“ ali „Versammlung“. „Soseska“ je tudi pri nas navadna, pa v pomenu nemške „Nachbarschaft“. —

Iz Idrije.

Prifarski.

Še eno oglasilo zastran besede „župan“ in „nadžupan“.

Marsikterimu bravcu bi se utegnili pogostniši pomenki od slovenskih besed nepotrebni, ali morebiti celò prenizki in nepristojni zdeti; tode pomisliti je, de so besede podloga in povodi zauménov ali zapopadkov, in de od pripravnosti ali nepripravnosti besedí visi: ali bodo Slovenci v zadevnih rečéh svitle ali tamne zaumene imeli, ali bodo prav in čisto, ali pa popačeno in sodergasto govorili, in ali bo slovenski jezik kadaj k samostalnosti prišel, ali pa, ali bo zmirej po krivíci znaminje ubožtva na čelu nosil.

Desiravno nam, kakor mnogim drugim, beseda župan za „Bürgermeister“ zlo dopade, nam vender nadžupan namest Bezirkshauptmann noče dopasti. Ne kakor de bi hotli znajdnika te besede grajati, kterimu velikoveč za njegovo prizadevo, slovenski jezik očistiti in olepšati, vsa hvala gré; ampak le za to, ker se nam zdi, de ta beseda po svoji korenini nima tega poména, kteriga bi imeti mogla. Naši razumi (Gründe) so ti. Pervič je župan po plemén-skim poménu te besede, če tudi véliki ali višji župan, vender le župan, in po redu (ponatorno) je misliti, de po tem takim tudi le oblast in opravila županov ima. Drugič to imé tudi nič razločka ne odkaže med Bezirkshauptmanam, kar je vender bistvino potrebno. In zadnjič, ker imamo Bezirks-gemeinde in Kreis-gemeinde, in pri teh tako imenovane „Obmann“, bi prav za prav temu to imé šlo. Zraven tega je tudi beseda nadžupan nekako težkotna, in še težkotniši v daljni sostavi, postavim, nadžupanijstvine postave, tako de bi tudi v zadnji prigoji pripraviši bilo, nadžupana vélikiga ali višjiga imenovati. Še nepripraviši pak se nam zdi besedo nadžupanija in nadžupanstvo na Bezirk in Bezirkshauptmannschaft prenesti.

Nar boljši v ti reči, mislimo, bi utegnili biti, ko bi kmetje sami, kteri v slovenski besedi nepokvarjen slad imajo, za te zaumene ali zapopadke nove iména vstvariti ali odbrati hotli. Tode pomagati bi jim bilo treba, in jim natanjko razložiti, kaj te in takšne besede, namreč: Orts-, Bezirks-, Kreis-Gemeinde, Bürgermeister, Bezirkshauptmann, Kreis-Präsident v sebi imajo, kar „Novícam“ pridjana razlaga srejsne postave tako jasno uči. Torej, ljubi slovenski kmetje! ki vémo, de „Novíce“ radi berete, se zdej do vas oberne-mo, de vam razložimo, kar je k znajdbi dobrih imén za poprej imenovane zaumene treba.

Ortsgemeinde se imenuje po Slovenskim na ne-kterih krajih soseska ali srenja,*) na drugih tudi

občina. Novíce so vam nasvetovale, srenje v prihod-nje, zato ker bodo vsaka svojiga župana imele, župa-nije imenovati. Nam je to imé zlo všeč, in ne dvomi-mo, de bo tudi vam dopadlo. Pa, če to imé dovzamete, kako bote posamezne ude županije imenovali? Ude kake soseske imenujete sosedčane, ude kake srenje srenjčane, ali morebiti v nekterih krajih občane. — Ali bi se ne utegnili tudi udje županije: županov-ljani, (izreci: žpanovljani) ali županijani ali županijčani imenovati? Pa morebiti bote vi temu imenu kakšen pripraviši izhod dobili, če se vam ti dosti gladki ne zdé.

(Konec sledí.)

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Štajarja. V 35. listu Novic je bila volitev Šmarske županije močno pohvaljena. Ker je imela 25. septembra prvo sejo, se ne smem muditi, nje per-ve sklepe naznaniti, ki so vsaciga močno razžalili, ki zapopade, de kaplanija in keha ne greste v eno hišo!! Sklenili so namreč, eniga kaplana iz kaplanije djati; iz izbe kanclijo, iz kleti pa keho napraviti; drugi kaplan naj pa posluša, kako se bojo po pisarnici in ječi prepirali in vjedali. Kaplanija, in scer pri te-hantíi, in keha! — alj se zamorete zediniti? — Jez mislim, de takšniga onečastenja nista kaplana zaslu-žila, ker pri toljkšnih obširnih opravkih le 25 merni-kov pšenice za plačilo dobivata; zdaj so jima pa še edino dobro — dostojno prebivališe — vzeli. —

Tojanko.

Iz Celja 5. oktobra. Naše mesto danes v ve-likim jezeru stoji. Po večdnevnim deževanju so Sa-vina in druge vode tako velike priderle, de je čez noč do 4. t. m. strašna povodinj vstala. Kakor dalječ oči zagledajo, je žalibog! vse v vodi. Kar je žita in sočivja še na polju bilo, je vse pokončano. Huda bo zima in dragota gotovo še večji. —

Iz Tersta. Misliti bi bilo, de od 1. julija t. l. se je pri Ljubljanski deželni sodíi že več takih oseb iz-praševalo, ki ne razumejo nemškiga jezika; in de po tem takim se je tudi zvesto spolnevala postava, ki ukaže napravo zapisnika v jeziku, ki ga izpraševanec govori. Zatorej se je pa tudi marsikteri začudil, v 39. listu „Novic“ brati, de še le 21. septembra t. l. se je pri ondašni deželni sodíi prvi zapisnik v slovenskim jeziku pisal; med tem ko so se pri c. k. okr. zborni sodíi v Terstu, od mesca julija pričemši, že celi spisi (Akten) v slovenskim jeziku napravili; ter se pričakuje v krat-kim javna obravnava, pri kateri obdolženi bodo samo slovensko razumeli.

Djanjski.

Od Idrce. Tudi pri nas se napravljajo srenje po novi postavi; in sosebno Cirkljanska srenja je bila že pred 3 tedni vstanovljena. Izvoljen je bil za župana g. Čerin, ki je scer vès prikladen mož, kterimu pa bi bilo leto svetovati, v svojih opravilih se slovenščine posluževati, ne pa nemščine, in ne le samo za to, ker nemško le siloma lomi, ampak tem več, ker je župan čisto slo-venske srenje.

Umski.

Iz Loke dne 7. oktobra. Pretečeno sredo zju-trej zgodej so po celi Krajski nadžupaníi patrolirali.

po naši misli — zakaj za gotovo nočemo terditi — ne pride od besede sreda, ampak je sestavljena iz besed: so (mit) in reti ali teči (fließen — reka: Fluss) kar pomeni: se steči, sniti, terdo vkup skleniti; od tod srez, to je mokrota ali kaplice, ki se na zidu ali oknih skupej stečejo in kakor sneg postanejo; od tod tudi srenj ali terd sneg, kteri se je namreč tako terdo skupej stekel, de se noga več ne vdere. — Tudi imé reke Sora, mislimo, se ravno od tod izhaja, kjer se namreč v nji dve rečici zjedinite in potem skupej tečete ali sorete; — ravno takó tudi bese-da sir (Käse) i. t. d.

Pis.

*) Srenja v našim kraji (na Gorenškem) ne pomeni le zbor srenjčanov, ampak tudi vse sosedne vasi, ki se k srenji štejejo, ali celo srenjsko okolico; od tod tudi iména: srenj-ski les. srenjska gmajna ali pašniki i. t. d. Imé »srenja«

Vsaka županija po svojim. Bitenska patrola je v gojzdu blizu Černgroba na eno tropo tatov in rokovnačev zadela, kateri so bili s pušami in pištolami dobro oboroženi in so na patrolo strelaje kmete na korajžo klicali: kmet le gôr, ako češ kaj dobiti. Ker kmetje družega orožja niso imeli ko kôle in gerjače in žandarjev je premalo bilo, se jih niso upali lotiti in so se nazaj umaknuli. Pred sv. Mihelam tisti večer so ponočnjaki v Maučah enega hlapca ubili. V nedeljo zjutraj so ga blizu cerkve mertviga našli. Včeraj so se blizu sv. Duha stepli in en pošten gruntar je nekega potepuha po nesreči s prvim udarkom ubil, in se je koj sam jokaje sodni gosposki izdal.

Iz Dolenskiga 4. oktob. n. Že teden je, kar nas dež močno moči, če se za kako uro zvedri, le še bolj potem naliva. Ajda je močno po hribih pozebla, pa tudi po ravninah, kjer ni bilo zjutraj megle; zdej pa če tudi je semtertje lepa, jo morejo žeti, ker je deževje in se močno bojé, de bi kaliti ne jela. Glad nas čaka; krompirja nič, žita čisto malo, ajde srednjo reč, vina le za pokušati — kar ga ne bodo tiči in miši, pa tatje v grojzdju popili. Tergatev se je začela. Hodijo v Karlovic po žito — pa prehod čez Gorjance je zavoljo živinske in tudi človeške bolezni prepovedan. Kolera je huda. V Novim mestu jih neki umerje na dan po 7—12. V Medenipeči (Mirnipeči) po pét v eni hiši — tudi gosp. kaplan so nevarno bolni. Pri Trebnim je tudi huda, po 4 na dan grejo v večnost. Molitve se očitno opravljajo, precesje derže, za odvernitev te sovražnice človeškiga življenja. V Šentruperski fari je ponehala in se doli proti sv. Trojici vleče. — Prosimo, dajte nam oznaniti, kje se bodo za prihodnje šolsko leto bukve v Ljubljani dobivale, de se bomo vedili kam oberniti *).

Iz Primorja. Zlo, zlo nas je razveselilo v 39. listu Novic sostavek gosp. profesorja V. J. Menclna brati, nadja se, de mnogospoštovani profesor, navdani z gorečo ljubeznijo do slovenskiga jezika nas bodo prihodniči tudi večkrat z lepimi slovenskimi spisi obdarovali. Kdor je g. profesorja lepe nemške sestavke kot skladne pesmi bral ali slišal, bo z menoj enake želje, tudi v slovenskim jeziku kaj njegoviga dela pokušiti. To slovenski rodoljubi, ki gosp. profesorja zlo spoštujemo in čislamo, željno pričakujemo. — Slava Vam, dragi rodoljub! ki ste se tako serčno gladke slovenšine v sramoto dostih Laškónov poprijeli in za terdno sklenili v tesnejši zavézi se z nami radovati, kar je in bo vselej k našimu ponosu in veselju. Upamo pa, de bote zedinjeni s svojimi enakomislečimi tovarši tudi druge sinove Slovenije podbujali k omiki materinšine, in jih razvedrili in prepričali, kako silno de se tisti zadolžijo in lastno mater zaničujejo, ki domači jezik zametujejo in le samo po ptujšini segajo. Ne perpusite torej, de bi bili kedaj primorani, Vam izročene sinove Slovenije Laškone imenovati. J. Ternogovski.

Novičar iz Ljubljane.

Nar važniši zadeva tega in pretekliga tedna v Ljubljani je volitev svetovavcov za mestno županijo. Kamor prideš, ne slišiš družiga govoriti. Nihče bi ne bil mislil, de bo Ljubljančanom toliko mar za to volitev; kar očitno kaže, de je naše mesto navdano od praviga in pošteniga vstavniga duha, ki je o prvi volitvi tudi popolnoma zmagal. Tretji volitni oddelk je svoje odbornike že izvolil; bila sta pri ti volitvi že prvi dan s čezpolovico glasov izvoljena: gosp. Ambrož Mihael,

kupec, in pa Dr. Bleiweis Janez, c. k. profesor; — po téh so bili z večion glasov izvoljeni naslednji gospodje: Pauer Janez, usnjarski mojster, Baumgartner Janez, kupec, Debevc Jožef, kupec, Blaznik Jožef, bukvotiskar, Dr. Ahačič Janez, posestnik, Eržen Jožef, posestnik, Janež Janez, usnjarski mojster, Vollheim Vilhelm, ključarski mojster. — Ker smo sami v ti volitvi zapopadeni, se nam ne spodobi, jo obširno pretresovati; temuč le povémo, kar večina Ljubljančanov o ti volitvi sodi. Vsi Ljubljančanje, ki vstavo resnično ljubijo, so prav prav zadovoljni s to volitvijo; — to se sliši kamor se pride. Nar gotovši znamnje pa, de je volitev dobra, je to: de dopisnika v „Gracarci“ in v „Lloydu“ zabavljata. — V pondeljik je volil 2. volitni oddelk; izid te volitve nam bo pa še le danes (v sredo) naznanjen. — Danes (v sredo) pričakujemo stariše našiga presvitliga cesarja, namreč presvitliga nadvojvoda Franca Korlna in presvitlo nadvojvodinjo Sofijo v Ljubljani, ki gresta z enim sinom svojima sinovama naprot, ki prideta po popotovanju iz Gerškiga spet iz Tersta nazaj.

Novičar iz mnogih krajev.

Mnoge novíce pripovedujejo, de se mislijo cesar oženiti s kraljično Saksonsko Sidonije, in pred koné — pravijo nekteri časniki — pridejo cesar kot ženin že iz Bregence nazaj. Govori se, de se bo v Bregencu več vladarjev snidilo, ki se bojo pomenili za stran prihodnjiga ravnanja v nemških zadevah; zato se je ministerstva predsednik knez Švarcenberg za cesarjem na Tiroljsko podal. — Rusovski car nek oestro terja, de naj se zmešnjave na Nemškim kmalo stanovitno poravnajo in je ponudil v ta namen zopet svojo armado. — Ministerstvo uka zdej terdno dela, revni učiteljski stan poboljšati; pred vsim je neki vsim vradijam ukazalo, de naj skerbé, de učitelji svoje dohodke, ki jim grejo, gotovo dobijo; za prihodnje léto pa naj se jim iz vérske založnice toliko doplača, de bojo mogli pošteno živeti. Bog daj, de bi se to zgodilo! — V Gradcu izvoljeniga mestniga župana Dr. Ulma so cesar poterdili. — Sém ter tjé se sliši od poškodovanja telegrafov; ni davnej kar sta dva gerdeža poleg Save telegrafov drat prestrelila. Naj bi duhovni gospodje in učeniki ljudstvo večkrat spomnili dobrote te naprave, in jih svarili poškodovanja! — V Londonsko obertniško razstavo bo poslal nek angležk fabrikant eno cigaro 4 čevlje dolgo, 24 pavcov debelo in 35 funtov težko. Kakšne usta bojo nek na ti cigari vlekli? — Na Nemškim bo zavolj Hesije mende huda razpartija. Pruska vlada mende pravi, de je Hesko ljudstvo prav ravnalo, ko se je brezvestnimu ravnanju ministrov ustavilo, — Frankobrodski zbor nemške zaveze pa pravi, de so Hesje puntarji. Čigava bo obveljala? se ne vé. Prajzovska armada se skup zbira, avstrijska, ki na Tiroljskim in Vorarlberskim stoji, je pa tudi nek pripravljena, če bi treba bilo, se Pruski armadi zoperstaviti. — Na Francoskim je unidan stopila kraljevska stranka z nekim razglasam na dan, — predsednik republike Napoljon pa tudi s svojim; ti dve stranki boste tedaj začele ena drugo zdej zmirej bolj spodkopovati.

Pogovori vredništva.

Gosp. J. Š. Barovničanam smo poslani goldinar odrajtali.

*) V Ljubljani jih noben bukvar nima,

Vred.

Današnjemu listu je pridjan 32. dokladni list.